

УДК 378.046.4 : 004

DOI: <https://doi.org/10.54662/veresen.2.2022.10>*Лія Олійник,*

ORCID iD 0000-0003-1035-6521

*кандидат педагогічних наук, доцент,**доцент кафедри теорії й методики**дошкільної та початкової освіти**Миколаївський обласний інститут**післядипломної педагогічної освіти**вул. Адміральська, 4-а, 54001, м. Миколаїв, Україна**liia.oliinuk@toipro.mk.ua*

ПІСЛЯДИПЛОМНА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті розглянуто окремих досвід куратора-викладача зі здійснення післядипломної освіти педагогічних працівників Миколаївської області під час війни. Розкрито організаційні та психолого-педагогічні особливості побудови освітнього процесу дистанційного навчання дорослих у складних та непередбачуваних умовах. Суспільство потребує пошуку шляхів організації післядипломної освіти за допомогою інформаційних технологій під час військової агресії РФ проти мирного українського населення. Запропоновано визначення ролей куратора-викладача післядипломної освіти та наведено приклади поєднання цих ролей під час організації дистанційного навчання. У публікації вперше розглянуто організаційні та психолого-педагогічні особливості післядипломної освіти в Україні в умовах воєнного стану.

Ключові слова: *дистанційне навчання в умовах воєнного стану; інформаційні технології; післядипломна освіта.*

© Олійник Л. М., 2022

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Відтоді, як на територію нашої держави вторглися війська РФ, у країні діє воєнний стан. «Це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності, територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям і органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, а також тимчасове обмеження конституційних прав і свобод людини та громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень» (Закон України «Про правовий режим во-

єнного стану», 2022).

Колись освітяни України думали, що найстрашніше, що могло статися, – це тривала пандемія, яка змінила кожного. Але в наш дім прийшла війна. Та наша сила в тому, що ми продовжуємо жити й боротись, відновлюючи базові та важливі речі, зокрема повертаючись до навчання.

З першого дня війни МОН України закликала громадян зберігати спокій і розсудливість та зорієнтувало кожного педагога, кожного освітянина відновити та не зупиняти освітній процес не тільки заради знань, а ще й заради психологічної реабілітації. З 14 березня в Миколаївському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти навчання здійснюється в дистанційній формі.

Через місяць героїчної боротьби нашого народу з рашистськими загарбниками до освітян звернувся Міністр освіти і науки

С. М. Шкарлет: «Кожен із нас робить все можливе, аби перемога була ближче: хтось голіруч зупиняє танки, хтось виходить на протести в окупованих містах, хтось готує найсмачнішу їжу для наших військових, хтось звертається в молитві до Бога, а хтось продовжує вчити і навчатися та міцно тримати освітній фронт» (Шкарлет С. М., 2022).

В умовах воєнного стану науково-педагогічні та педагогічні працівники Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти продовжували виконувати своє основне завдання з підвищення професійних компетентностей педагогічних працівників закладів освіти Миколаївської області, які опинилися в різних життєвих умовах: тимчасово виїхали за кордон, тимчасово внутрішньо переміщені за межі Миколаївського регіону в тиллові регіони, мешкали в зоні активних бойових дій. З огляду на наявну загрозу життю і здоров'ю педагогічних працівників унаслідок збройної агресії російської федерації та оголошення в Україні воєнного стану згідно з Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженого Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» МОН України надіслало лист керівникам органів управління у сфері освіти обласних та Київської міської державних адміністрацій, головам атестаційних комісій № 1/3454-2022 від 15.03.2022 «Про перенесення атестації педагогічних працівників у 2022 році», у якому рекомендувало: у разі неможливості проведення атестації в заплановані терміни, відповідно до поточної ситуації в конкретному регіоні, як виняток, приймати рішення про перенесення атестації педагогічних працівників (лист МОН України «Про перенесення атестації педагогічних працівників у 2022 році», 2022).

Виявлені суперечності, що потребують розв'язання, зокрема між потребою в підвищенні кваліфікації педагогічними

працівниками закладів освіти Миколаївської області, яке, незважаючи на воєнний стан, мало відбуватися, та організаційними й психолого-педагогічними труднощами, з якими зіткнулись учасники освітнього процесу в складних обставинах. За результатами післядипломної освіти визначається відповідність педагога обійманій посаді, присвоюються кваліфікаційні категорії, педагогічні звання. Післядипломна педагогічна освіта сприяє професійному самовдосконаленню та саморозвитку її здобувачів, формуванню цінностей демократичного правового суспільства в Україні.

Аналіз основних досліджень і публікацій із зазначеної проблеми. Українська освіта з часів другої світової війни до 24 лютого 2022 року не мала досвіду навчання в умовах воєнного стану. Проте два роки коронавірусної хвороби мимоволі сприяли засвоєнню освітянами країни досвіду дистанційного навчання. Нині світ, на жаль, об'єднує війна. 2 березня 2022 року Генасамблея ООН у рамках спеціальної сесії ухвалила резолюцію із засудженням нападу росії на Україну. Документ підтримали представники 141 країни, 35 утрималися, та лише 5 були проти. Тож, щоб бути більш ефективними у здійсненні післядипломної освіти педагогів нашої країни в умовах воєнного стану, дослідимо досвід зарубіжних колег з організації дистанційного навчання у складних обставинах.

Одним із найбільших союзників України у війні з РФ є Британія, чия допомога полягає не лише в дипломатичних зусиллях та постачанні найновіших зразків озброєння, а й у розвитку освітньої галузі. Так, Кембриджський університет відкрив безкоштовний доступ до книги Кріса Свотона «Викладання в складних обставинах» («Teaching in Challenging Circumstances»), де автор ділиться досвідом роботи, який має з часів конфліктів у Палестині, Непалі, Нігерії, Лівані, Сомалі. Його поради базуються на роботі освітян у тяжкі часи, коли педагогу потрібно бути ерудитом, турботливим товаришем та вимогливим тренером для учнів і за допомогою доступних ресур-

сів організувати якісний освітній процес.

В умовах війни педагог як ніколи стає важливою фігурою в житті здобувачів освіти. Він може бути для тих, хто навчається, і психологом, і організатором, і критиком, і тлумачем політичної ситуації, і філософом, і навіть жилеткою, у яку можна поплакати. Кріс Совтон стверджує, що ролі, які бере на себе педагог, організовуючи навчання у складних обставинах, можна успішно поєднувати. Їх можна розділити на чотири базові категорії: знавець, організатор, тренер та опікун. Як знавець викладач є одним з основних джерел інформації у класі. Як організатор – надає інструкції. У ролі тренера ставить запитання, що скеровують учнів у правильному напрямі та допомагають працювати самотужки. Як опікун – надає психологічну підтримку та володіє техніками розв'язання поведінкових проблем. У складних обставинах педагоги можуть обмежити свій діапазон ролей однією – знавець. Але для того, аби зробити навчання максимально ефективним, важливо вміти поєднувати всі чотири. Звісно, коли це необхідно й доречно (Sowton C., 2021).

12 березня 2022 року на затвердженому Міністерством освіти Ізраїлю практичному тренінгу Ш. Гродзін-Чеасарі ізраїльська психологиня-педагогиня, яка має 20-річний досвід роботи з дітьми, вихователями і батьками з подолання тривалого стресу і травм, що пов'язані з зонами бойових дій (уздовж кордону Гази), розповіла про психологічну освіту та реагування здобувачів освіти на дистанційне навчання в зонах бойових дій. Матеріали лекції дають можливість викладачам практикувати психологічні вправи з розвантаження себе, а також зі студентами. Основний акцент у тренінгу було зроблено на психологічну стійкість учасників освітнього процесу під час воєнних подій. Оприлюднено факт, що 76 % учнів із тих, хто спілкувався з учителями через соціальні мережі під час війни, визнали цей зв'язок корисним (Гродзін-Чеасарі Ш., 2022).

Під час війни українцям доводиться навчатися, щоб мати змогу працювати й за-

безпечувати себе та близьких. Здавалося б, що через постійну тривогу та стрес зосереджено навчатися дуже важко. Але у світовій практиці є свідчення, що процес навчання сам по собі може допомогти подолати стрес. Професорка інженерії Оклендського університету та авторка книги «Навчитися вчитися» Б. Оклі на вебінарі, організованому 18 березня 2022 року на ютуб-каналі Малою академією наук України, розповіла, як навчання впливає на психічне здоров'я.

Вона поділилася практиками і порадами зі свого досвіду військової служби та викладання. Дала відповідь на питання, як навчання може бути засобом зниження стресу та що потрібно робити для того, щоби використовувати цей інструмент найефективніше. Зазначила, що повторення вивченого та вдосконалення знань із будь-якої дисципліни дає мозку можливість сфокусуватися на нейтральній інформації й відволіктися від негативного контексту, у якому перебувають учасники освітнього процесу. Це допомагає зайняти чимось мозок, аби не зациклюватися на травматичних подіях (Оклі Б., 2022). У нашому дослідженні цю думку підтверджують рефлексійні дописи слухачів модулів на кшталт: «Пані Ліє, дякую Вам не тільки за можливість навчитися новому, а й за те, що під час навчання я могла не думати про війну».

На вебсайті Нової української школи (НУШ) наведено репортаж із двома вчительками історії зі спільноти Європейського центру Вергеланда: Бояною Дуйкович із міста Баня-Лука (Боснія й Герцеговина) та Мелісою Форіч із Сараєва. Дітьми вони пережили війну і тепер розповідають свої історії українським педагогам та діляться власним досвідом не тільки переживання війни, а й відбудови держави після неї. Також вони вчать, як розповідати молодому поколінню про те, що сталося у країні, та підтримувати на високому рівні моральний дух учасників освітнього процесу під час військових подій (Дуйкович-Благоевич Б., Форіч М., 2022). В умовах війни здобувачі освіти модуля «Методика впровадження

програми з міжкультурної і громадянської освіти дітей дошкільного віку «Український віночок. Регіон» за інтегрованим курсом «Культура добросусідства» планують оновлений зміст програми «Український віночок. Миколаївщина» для використання в роботі з дошкільнятами в післявоєнні часи з вірою у перемогу та в те, що зміст програми допоможе дітям стати справжніми патріотами, гідними громадянами нашої країни та буде вчити їх любити й піклуватися про свій регіон – Миколаївщину.

Серед великого обсягу вітчизняних інтернет-джерел із досліджуваної проблеми увагу з організації дистанційної освіти у складних умовах війни привертає низка заходів, про які йтиметься далі.

На каналі студії онлайн-освіти EdEra 16 квітня 2022 року відбувся вебінар «Як зберегти результативність навчання в умовах війни?» Правильно побудований та цікавий урок може стати справжнім порятунком для дітей. Адже щоб боротись зі стресом, важливо виконувати рутинні справи та планувати день. Навчання допомагає учням відволіктися та перемкнути увагу. Автор вебінару Т. А. Савінкова, ментор і вчитель початкової школи Unique School, поділилася:

- методиками та інструментами в подоланні стресу під час уроків;
- вправами на перемикання уваги та добіркою релакс-хвилинок для учнів;
- 30-ма інструментами для якісної групової онлайн-роботи;
- здоров'язберезувальними технологіями;
- якісним ютуб-контентом для онлайн-уроків (добірка українськомовних каналів) (Савінкова Т. А., 2022).

Уважаючи навчання та здобування нових знань у складних життєвих умовах засобом відволікання та релаксації, автор публікації продовжувала адміністрування закритих професійних груп у фейсбуці для освітян Миколаївщини та надавала здобувачам післядипломної освіти актуальні в

умовах воєнного стану покликання на професійні матеріали та онлайн-ресурси.

8 березня вітчизняна психологиня, тренерка НУШ С. Ройз на своїй сторінці у фейсбуці зазначила: «Саме зараз наше завдання – допомогти дітям повернути, створити хоч невеликий простір безпеки. Багато хто з них досі перебувають у стані шоку. Ми не можемо припустити, що стане тригером для травматичних реакцій, тому наші уважність, емпатійність, тактовність та відчуття опори дуже важливі». Ця її настанова стала гаслом для виконання професійних обов'язків у здійсненні післядипломної освіти в умовах воєнного стану, адже в кожній дорослій людині є психологічне утворення «внутрішня дитина» – це частина нас самих, і єдина відмінність між людьми полягає в тому, наскільки внутрішню дитину визнають, захищають і дозволяють їй розквітати.

Окреслення невирішених питань, порушених у статті. Аналіз інтернет-джерел із досліджуваної проблеми за три місяці показав, що з часу агресії РФ та військових дій на території нашої країни закордонні науковці та практики діляться власним досвідом побудови освітнього процесу на різних освітянських ланках у складних умовах. Вітчизняні освітяни також швидко вчаться працювати в умовах воєнного стану та діляться власним досвідом якісної організації освітнього процесу, проте умови воєнного стану також вимагають інших підходів до організації післядипломної освіти в навчальних групах підвищення кваліфікації фахівців усіх категорій. Тож подані надалі орієнтири організації та проведення дистанційного навчання слухачів МОІППО в умовах воєнного стану будуть реальним досвідом навчання дорослих у складних умовах.

Метою статті є висвітлення особливостей післядипломної педагогічної освіти в умовах воєнного стану та оприлюднення результатів особистого досвіду куратора-викладача. Під час російсько-української війни особисті та професійні компетентності куратора-викладача мають

стати рятівними та допомогти здобувачам післядипломної освіти справлятися зі складнощами освітнього процесу. Особливого значення набуває організація контактів в онлайн-спільнотах слухачів, гуртування та підтримка одне одного в дистанційному форматі хоча б мінімального (залежно від обставин) спілкування та обміну думками.

Завдання статті:

1. Проаналізувати джерела з дослідженої проблеми.

2. Визначити ролі куратора-викладача в умовах воєнного стану

3. Систематизувати цифрові пристрої та хмарні сервіси для взаємодії учасників освітнього процесу в умовах війни.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням здобутих наукових результатів. Від початку військової агресії РФ щодо України освіта у країні, як і всі інші галузі, перебувала в «шоковому стані». Через два тижні в надскладних умовах воєнного стану Міністерство освіти і науки України прийняло рішення про відновлення освітнього процесу там, де це можливо. У Наказі МОН України від 07 березня 2022 року наголошується, що в організації освітнього процесу пріоритетом має стати забезпечення максимально можливої безпеки для кожного учасника освітнього процесу.

На виконання цього наказу з 14 березня 2022 року в Миколаївському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти надання освітніх послуг з підвищення кваліфікації педагогічних працівників області здійснювалось у заочно-дистанційному форматі. Інформацію щодо організації освітнього процесу в інституті, яка постійно оновлювалася, було розміщено на сайті МОІППО. Ураховуючи, що Миколаївський регіон став прифронтовою зоною, а в деяких місцевостях іноді йшли військові дії, освітній процес курсів підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів, навчально-допоміжного персоналу в галузі освіти, компетентнісно та діяльнісно орієнтованих вибіркового модулів (кейсів), запланованих на 2022 рік, було пере-

ведено в заочний (дистанційний) формат на час тривання воєнного стану. Оскільки платформа Moodle, на якій у мирний час відбувалося дистанційне навчання, містила конфіденційну інформацію про освітян регіону, навчання було перенесено на корпоративний гугл-диск та відбувалось у гнучкому режимі з використанням хмарних сервісів гугл. Матеріали, що пропонувалися для опрацювання слухачам, було розміщено на гугл-диску у папках відповідно до номера групи або модуля. Опрацьовувати матеріали та виконувати завдання здобувачі післядипломної освіти мали змогу у зручний для них час у власному темпі та ритмі. Для обліку роботи слухачів під час навчання куратори груп, педагогічні та науково-педагогічні працівники МОІППО заповнювали електронний журнал відповідно до програми курсів підвищення кваліфікації (КПК).

Куратор групи заповнював список зареєстрованих здобувачів освіти; записував теми та прізвища, імена й імена по батькові викладачів; надавав їм доступ до редагування таблиці, відповідно до переліку тем; а слухачам до перегляду таблиці. Викладачі перевіряли надіслані слухачами матеріали та ставили відмітки за результатами перевірки матеріалів.

Комунікація слухачів із науково-педагогічними та педагогічними працівниками МОІППО здійснювалася за допомогою всіх доступних для них засобів електронного зв'язку (вайбер, телеграм, електронна пошта, смс-повідомлення тощо). Своєрідним тренуванням із занурення у світ цифрових пристроїв та програм із метою здійснення якісного освітнього процесу для освітян Миколаївського регіону стали два роки пандемії, під час яких вони вчилися орієнтуватися в інформаційному просторі, ефективно використовувати ІКТ та електронні освітні ресурси в професійній діяльності, дотримуватися правил безпечної поведінки в цифровому середовищі. Авторські публікації тих часів дають уявлення про реальний стан того, як це відбувалось (Олійник Л. М., 2020; Ляхоцька Л. Л., 2021).

Також у власному дослідженні звертали увагу на наявний взаємозв'язок ставлення та потреб, інтересів, мотивів, емоцій здобувачів освіти в умовах війни, оскільки одним із важливих аспектів ставлення особистості до дійсності є внутрішні зміни, які відбуваються в психіці людини через її ставлення до зовнішнього світу та до себе. Вони є рушійною силою, яка формує їхню свідомість та поведінку (Ковальчук А. С., 2021). Здобувачі освіти попри складні життєві умови через воєнний стан: служба в ЗСУ чи ТРО, волонтерська діяльність, незвичайні умови життя за межами домівки, знаходили в собі професійні ресурси для навчання та підвищення власної кваліфікації.

Зазвичай доцент кафедри має ширший перелік посадових обов'язків. У цій публікації подаємо досвід діяльності куратора-викладача з березня до травня 2022 року за умов воєнної агресії. Власну освітню діяльність автор публікації планувала та здійснювала, спираючись на Закон України «Про освіту», який дає педагогу академічну свободу в організації освітнього процесу, з урахуванням рекомендацій та розпоряджень керівників. Проаналізовано, як виклики та загрози впливають на подальшу стабільність суспільного життя з унесенням коректив у власну професійну діяльність відповідно до наявного стану та ситуації, адже основним завданням післядипломної освіти за умови воєнного стану залишається безпекова складова здоров'я особистості, забезпечення її фізичного, психічного, соціального і духовного благополуччя.

Про це йшлося 1 квітня 2022 року під час онлайн-наради з керівниками управлінь освіти і науки обласних військових адміністрацій, на території яких ведуться активні бойові дії або деякі райони яких тимчасово захоплені російськими загарбниками, що відбулася під головуванням заступниці міністра освіти і науки України В. Б. Рогової, яка зазначила: «Наразі надважливим завданням є зберегти життя і здоров'я всіх учасників освітнього процесу, забезпечити

державні гарантії для педагогічних працівників щодо збереження робочих місць та виплати заробітної плати» (Рогова В. Б., 2022).

Міністр освіти і науки України С. М. Шкарлет 28 березня 2022 року підписав наказ № 274 «Про деякі питання організації здобуття загальної середньої освіти та освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні», за яким органи управління у сфері освіти місцевих органів виконавчої влади та установи освіти мають організувати оплату праці педагогів незалежно від того, де зараз мешкає педагог – в Україні чи за кордоном. Це стосувалось і тих освітян, які не мали можливості працювати внаслідок збройної агресії російської федерації (Наказ № 274, 2022).

Розглянемо основні ролі викладача післядипломної освіти в умовах воєнного стану. У мирні часи його базова роль – носій нової унікальної інформації (умовно назвемо її знавець), адже викладач знає те, чого не знають здобувачі післядипломної освіти. У складних обставинах вона може бути найвагомішою (так, до речі, зазначено у британському довіднику для вчителя «Навчання у складних умовах»). Діти можуть мати обмежений доступ до звичних інформаційних ресурсів (або не мати його взагалі), тому саме вчителю доводиться певною мірою відігравати роль універсального довідника.

Однак, якщо йдеться про навчання дорослих та післядипломну освіту під час воєнного стану, то важливішими, на наш погляд, є ролі: **організатора**, що передбачає надання чітких та послідовних інструкцій з організаційних питань дистанційного (заочного) навчання, та **мотиватора**, людини, яка підбадьорює та спирається на внутрішні ресурси здобувачів освіти, персоналізуючи навчальні завдання, використовує ситуативні приклади, аби зробити навчання цікавішим і кориснішим.

Психолог – ще одна роль куратора-викладача, яку у складній воєнній ситуації розглядаємо майже як найголовнішу. «Підібрати ключ» до кожної особистості,

ураховуючи індивідуальні життєві обставини слухачів, які опинились у різних життєвих умовах: тимчасово виїхали за кордон, тимчасово внутрішньо переміщені за межі Миколаївського регіону в тилові райони, мешкають у прифронтовій зоні Миколаївського регіону або навіть у зоні активних бойових дій.

Довелося згадати та використати в роботі весь свій попередній досвід: науковця-доцента, керівника ЗДО, тренера НУШ, психолога в системі освіти.

Не менш важливим є питання: якими цифровими приладами користуються учасники освітнього процесу під час дистанційного навчання. Комп'ютер або ноутбук – це майже розкіш у складних воєнних умовах. У нашій кураторсько-викладацькій практи-

ці були випадки, коли смартфон, цифровий прилад у кишені, був єдиною можливістю здійснювати освітній процес: і в куратора, і у здобувачів освіти. Завжди пам'ятаю про це, особливо коли мала можливість працювати з ноутбука й у відносно комфортних умовах здійснення своїх функціональних обов'язків.

Із 24 лютого 2022 року в умовах воєнного стану автор публікації набувала досвід куратора-викладача у п'яти навчальних групах. У таблиці 1 «Навчальне навантаження куратора-викладача МОШПО Л. М. Олійник» наведено загальну картину назв, термінів навчання, кількісної результативності навчальних груп за три місяці здійснення дистанційного навчання.

Таблиця 1

Навчальне навантаження куратора-викладача МОШПО Л. М. Олійник

№ з/п	Назва навчальної групи	Термін навчання / Години	Зареєстровані на навчання	Розпочали навчання	Завершили навчання	Засоби електронного зв'язку та застосованих хмарних додатків під час навчання
1.	Група 18-2022 «Вихователі ЗДО (Ранній вік), які атестуються»	31.01–10.02.2022 – I сесія; 04.04–14.04.2022 – II сесія/ 120 годин	30	29	28	Вайбер, E-mail (указана під час реєстрації), Moodle, Google-Диск, Gmail.com, Zoom, Blogger, Google-Презентації, Google-Документи, Google-Таблиці, Facebook (професійна спільнота)
2.	Група 50-2022 «Фізінструктори ЗДО, які атестуються»	14.03–24.03.2022 – I сесія; 10.05–19.05.2022 – II сесія/ 120 годин	15	15	15	Вайбер, E-mail (указана під час реєстрації), Google-Диск, Gmail.com, Google-Презентації, Google-Документи, Google-Таблиці, Facebook (професійна спільнота)

3.	MOD 70-2022 «Підвищення професійної компетентності педагогів засобами інструментів Google»	28–31 березня 2022/10 годин	24	20	19	Вайбер, E-mail (указана під час реєстрації), Google-Диск, Gmail.com, Google-Клас, Google-Презентації, Google-Документи, Google-Таблиці, Google-Карти, Google-Форми, Google-Нотатки, Padlet, YouTube
4.	MOD 99-2022 «Статеве виховання дітей від народження до 18 років»	26–28 квітня 2022/10 годин	26	24	23	Вайбер, E-mail (вказана під час реєстрації), Google-Диск, Gmail.com, Facebook Google-Презентації, Google-Документи, Google-Таблиці, Google-Форми, YouTube Google-Пошук
5.	MOD 133–2022 «Методика впровадження програми з міжкультурної і громадянської освіти дітей дошкільного віку «Український віночок. Регіон» за інтегрованим курсом «Культура добросусідства»	23–26 травня 2022/10 годин	27	22	22	Вайбер, E-mail (вказана під час реєстрації), Zoom, Google-Диск, Gmail.com, Facebook (професійна спільнота) Google-Презентації, Google-Документи, Google-Таблиці, Google-Форми, YouTube Google-Пошук

Джерело: складено самостійно

Перший досвід організації дистанційного навчання в умовах воєнного стану авторка публікації набувала зі слухачами групи № 50 «Фізінструктори ЗДО, які атестуються». До часу збору групи на навчання місто Миколаїв бомбардували та обстрілювали, його мешканці зазнавали негативних емоцій та перебували у стані стресу, тому як куратор, автор статті не написала, як за-

звичай, електронного листа педагогам із повідомленням про початок навчання, а зателефонувала через вайбер усім потенційним учасникам навчання курсів МОППО. Навчатися хотіли й зібралися всі 15 педагогів, які були зареєстровані на навчання ще в мирний час.

Попри те, що один здобувач освіти був у ЗСУ, один педагог – у теробороні,

троє займалися волонтерською діяльністю, троє тимчасово виїхали за кордон, двоє – у регіони України, де не проводились активні бойові дії, п'ятеро перебували за постійним місцем проживання, у загальній вайбер-групі зібрались усі 11 березня і вирішили навчатися разом до перемоги. Здобувачам освіти надавалася психологічна підтримка, проводились інструктажі, надіслано інструкції, покликання на документи та офіційні ресурси, де можна було отримувати достовірну інформацію про хід нагальних подій. Учителі зрозуміли, маючи лише смартфон з інтернетом. Відпрацьовуючи тему «Налагодження взаємодії між учасниками освітнього процесу з використанням додатків Google» створено спільну гугл-презентацію, у якій кожен/кожна поділилися своїм професійним девізом та найбільшою професійною перемогою. І хоча дистанційному навчанню здобувачів освіти групи іноді заважали перебої з інтернетом, воєнні події, волонтерські та військові завдання, у віртуальній групі панувала тепла, дружня атмосфера розуміння та підтримки. У результаті група в повному складі завершила I сесію та з 10 травня зібралася на II сесію. Як куратор звернулася до здобувачів освіти такими словами: «Вітаю на II сесії непереможних фізінструкторів ЗДО Миколаївщини. Навчання триває протягом 10–19 травня в заочному форматі. Кожна/кожний навчається у власному темпі та ритмі. Зберігаємо спокій та використовуємо навчання як засіб, щоб відволіктися та релаксувати під час воєнних подій. У всіх є доступ до навчальних матеріалів групи на корпоративному гугл-диску. Як результат, на офіційній сторінці МОППО у фейсбуці 19 травня розміщено допис: «...разом із заступником директора з науково-педагогічної роботи Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти Ольгою Захар переглянули 15 підсумкових робіт освітян Миколаївщини, у яких вони поділилися власним досвідом вільного українського дошкілля в мирні часи. Пишаємося тим, що в умовах воєнного стану здобува-

чі освіти курсів підвищення кваліфікації МОППО виявляють бажання, знаходять необхідні ресурси та можливість навчатися! Віримо в ЗСУ (збройні сили України) та ОСУ (освітні сили України)!»

Навчання групи 18-2022 «Вихователі ЗДО (ранній вік), які атестуються» на I сесії, відбулось у мирний час у дистанційній формі на платформі Moodle в синхронному та асинхронному форматах. Вайбер-групу попередньо було створено, спілкувались у ній у міжсесійний період. Журнал успішності навчання групи за I сесію було розміщено на корпоративному гугл-диску та разом із викладачами групи продовжили вести його під час II сесії. Підсумкові роботи здобувачі освіти здебільшого підготували до початку війни. Тож, 14 квітня 2022 року директор МОППО В. І. Шуляр у вайбер-конференції привітав із успішним завершенням навчання 28 вихователів, умови для навчання яких були різноманітні: бабуся, яку відправили в тимчасову евакуацію за кордон із 15 онуками; ті, хто готував їжу для бійців та плели сітки; ті, хто виконував весняні роботи на території закладів дошкільної освіти Миколаївщини чи приводили їх до ладу після руйнувань від бомбардування). У всіх при цьому була однаково потужною жага до підвищення власної кваліфікації.

Вибіркові компетентнісно зорієнтовані модулі полюбляють і викладачі, і здобувачі освіти, адже мають можливість самостійно обрати тему підвищення кваліфікації на 10 годин та зануритись у її викладання-вивчення. Таких модульних груп у автора публікації за планом три з різною тематикою. Дві для всіх категорій педагогічних працівників Миколаївської області: «Підвищення професійної компетентності педагогів засобами інструментів Google» та «Статеве виховання дітей від народження до 18 років». Навчання модульної групи 70-2022 «Підвищення професійної компетентності педагогів засобами інструментів Google» відбувалось у гугл-класі. 5 квітня у вайбер-групі було зроблено запис для слухачів: «Шановні колеги / колегині! Щойно

із зум-наради з директором інституту! Головне завдання – витримати, вижити, перемогти. Навчайтеся по можливості та із задоволенням! Усіх люблю, ціную! Бережіть себе!» Програма модуля передбачала виконання тринадцяти практичних завдань, із яких слухачам треба було виконати не менше 9, щоб вийти на 75 % та отримати сертифікат. Із двадцятьох цей бар'єр успішно подолали 19 здобувачів освіти, яким було запропоновано зробити рефлексію власного навчання. Усі відзначили цікавість та корисність модуля, бажали одне одному Божих благословінь та мирного неба над головою.

Модульна група 99-2022 «Статеве ви-

ховання дітей від народження до 18 років» за складом була суто жіночою. Розподіл за віковими групами та специфікою груп дітей, із якими працюють здобувачі освіти, відображено в діаграмі 1.

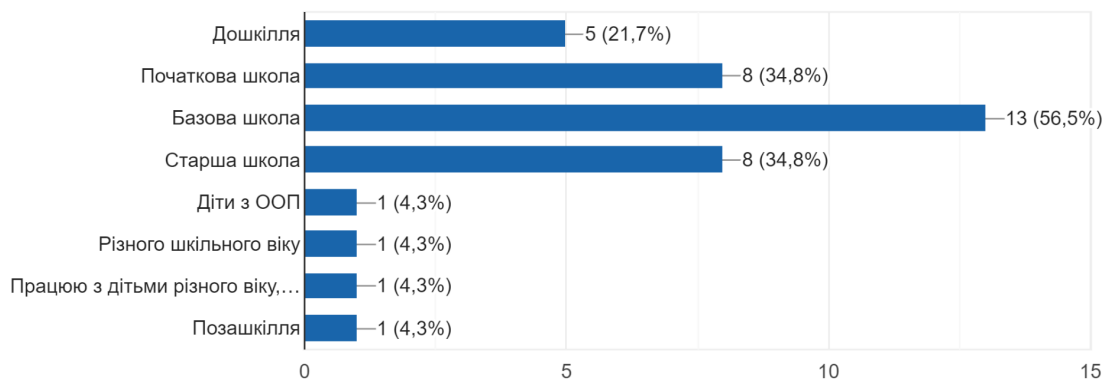
Від початку викладання модуля «Статеве виховання дітей від народження до 18 років» разом із слухачами обґрунтували його актуальність у контексті подій сьогодення, адже однією з причин, чому рф напала на Україну, від початку війни висували її гомофобські настрої: тобто побоювання гей-парадів і всього, що пов'язано з сексуальними меншинами. Інформацію за цією темою авторка публікації розмістила на власній фейсбук-сторінці.

Діаграма 1

Аналітика гугл-форм «Розподіл учасників модуля за професійними освітніми ланками»

З дітьми якої освітньої ланки працюєте?

23 відповіді

Джерело: складено самостійно

Із урахуванням умов воєнного стану та досвіду попередньої групи чотири практичних модульних роботи було поєднано в завдання однієї гугл-форми. По завершенню навчання надано доступ для перегляду всім слухачам модуля гугл-таблиці з відповідями гугл-форми. Пропонований результат/продукт навчальної діяльності слухачів є доцільним і технологічно не складним. У такий спосіб здійснено обмін досвідом учасників навчання. Презентовану фор-

му перевірки практичних робіт плануємо залишити для дистанційного навчання за цим модулем й для подальшої організації освітнього процесу. Здобувачі освіти зазначили, що така організація модуля позитивно вплинула на здобуті ними знання та враховувала психологічний стан, у якому вони перебували.

Найвідповідальнішим та емоційно важким виявився модуль, який проведено вперше для педагогічних працівників

закладів дошкільної освіти Миколаївщини: «Методика впровадження програми з міжкультурної і громадянської освіти дітей дошкільного віку «Український віночок. Регіон» за інтегрованим курсом «Культура добросусідства». Збирала папку з матеріалами модуля на корпоративному гугл-диску, перебуваючи під впливом подій у країні та усвідомлюючи відповідальність у реалізації цього напрямку своєї діяльності. Паралельно готувалася до творчої групи з цієї ж теми. Воєнна агресія РФ, обстріли, почуття небезпеки зруйнували те, у що ми так вірили: культуру, добросусідство, мир, любов, дружбу, злагоду, життя. Відбулася руйнація стереотипів про найближчого сусіда, про родинні та дружні узи, що поєднували мешканців країн. Вирішувати організаційні питання навчання здобувачів освіти цього модуля було найважче. Майже за три місяці війна «пройшлася» по людських долях. Із 27 зареєстрованих на навчання педагогинь: чотири опинилися на тимчасово окупованій території Снігурівської міської ради, але одній вдалося долучитися до дистанційного навчання, в однієї на очах було вбито чоловіка під час одного з «прильотів» у Миколаєві. Одна здобувачка освіти відмовилася від навчання, не пояснюючи причин. Тож зголосилися навчатися 22 виховательки з закладів дошкільної освіти Миколаївщини. Корисною в дистанційному навчанні для учасниць модуля стала зум-конференція засідання обласної творчої групи педагогічних працівників закладів дошкільної освіти «Викладання інтегрованого курсу «Культура добросусідства», на яку була запрошена М. А. Араджионі, кандидат історичних наук, керівниця ІДЦ «Інтеграція та розвиток» та сертифіковані тренери для тренерів інтегрованого курсу «Культура добросусідства» із Полтавщини та Хмельниччини. Учасники розглядали питання: корекції змісту програм інтегрованого курсу «Культура добросусідства» у зв'язку з воєнними подіями. За результатами обговорення учасники заходу ухвалили спільне рішення щодо доцільності доопрацювання програ-

ми «Український віночок. Миколаївщина», що пов'язане з необхідністю внесення змін у зміст програми, зумовлене соціально-політичними подіями в країні. Захід відбувся в конструктивному діалозі. До конференції приєдналися педагоги дошкільля з різних куточків України та Європи.

Перераховані вище приклади високої активності та бажання бути учасниками дистанційного навчання педагогів Миколаївщини, які опинились у складних життєвих умовах, спричинених війною: служіння захисту Вітчизни, волонтерська діяльність, тимчасова вимушена еміграція та переселення, проживання у прифронтовій зоні під постійними обстрілами і навіть на тимчасово окупованій території, свідчать про життєздатність післядипломної освіти під час воєнних подій, віру педагогів у мирне майбутнє нашої країни та відданість професії. У процесі дослідження окреслено організаційні та психолого-педагогічні особливості побудови освітнього процесу дистанційного навчання дорослих у складних та непередбачуваних умовах.

Основними тенденціями діяльності куратора-викладача післядипломної освіти у воєнний час є: урахування різних умов навчання педагогічних працівників; організація освітнього процесу залежно від індивідуальних можливостей здобувачів освіти: технологічних, психологічних, професійних; психологічна підтримка здобувачів післядипломної освіти у складних і непередбачуваних умовах.

Висновки та перспективи подальшого дослідження проблеми. Зарубіжний досвід здійснення освіти у складних і непередбачуваних умовах доводить, що освітній процес є елементом соціалізації, яка в умовах воєнного стану дозволяє певним чином абстрагуватися від деяких реалій війни.

Реальні приклади післядипломної освіти у воєнні часи свідчать, що здійснення навчання педагогічних працівників Миколаївської області відбувається в дистанційному режимі в обсязі, запланованому річним планом. У цій публікації про-

аналізовано діяльність куратора-викладача з підвищення професійних компетентностей педагогів закладів освіти Миколаївської області в умовах воєнного стану.

Зазначено, що педагогічні і науково-педагогічні працівники післядипломної освіти в умовах воєнного стану:

- забезпечили швидке відновлення освітнього процесу в заочному форматі на корпоративному гугл-диску;
- надають освітні послуги в установлених обсягах відповідно до визначених освітніх програм і планів;
- вибудовують освітній процес у такий спосіб, щоб відволікти слухачів від бомбардувань і жахів війни.

Визначено ролі куратора-викладача, які можна гармонійно поєднувати в післядипломній освіті в умовах воєнного стану

для організації дистанційного навчання в заочній формі: знавець, організатор, мотиватор, психолог. Поєднання цих ролей створює оптимальні умови для дистанційного навчання під час воєнних подій та дає високі кількісні та якісні результати навчання.

Доведено, що здійснення післядипломної освіти в умовах воєнного стану в дистанційному форматі не тільки можливе, а й необхідне, оскільки воно не лише дозволяє опанувати необхідні навички, а й допомагає нормалізувати психічний стан учасників освітнього процесу. Тому, як би не було важко переживати нинішню ситуацію в країні, треба надавати можливість педагогам підвищувати кваліфікацію, вивчаючи нову професійну інформацію.

У подальшому плануємо продовжувати дослідження організаційних та психолого-педагогічних особливостей побудови освітнього процесу дистанційного навчання освітян.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гродзін-Чеасарі Ш. Практичний тренінг Шимони Гродзін-Чеасарі, ізраїльського психолога-педагога // Youtube, 2022. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=GjOe2gWNG28>
2. Дуйкович-Благович Бояна, Форіч Меліса. Вчительки з Боснії і Герцеговини про досвід війни та уроків про неї для учнів // Сайт НУШ, 2022. – Режим доступу: <https://nus.org.ua/view/vchytelky-z-bosniyi-i-gertsegovyny-pro-dosvid-vijny-ta-urokiv-pro-neyi-dlya-uchniv/>
3. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 19.02.2022 року № 389-VIII // Офіційний вебсайт Верховної Ради України, 2022. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
4. Ковальчук А. С. Теоретичні основи поняття «ставлення особистості до дійсності» / А. С. Ковальчук // Вісник післядипломної освіти. – 2021. – Вип. 15(44) – С. 67–77. DOI: [https://doi.org/10.32405/2522-9931-2021-15\(44\)-65-77](https://doi.org/10.32405/2522-9931-2021-15(44)-65-77)
5. Лист МОН України «Про перенесення атестації педагогічних працівників у 2022 році» від 15.03.22 року № 1/3454-22. // Освіта.ua, 2022. – Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/85974/
6. Ляхоцька Л. Л. Становлення та перспективи розвитку дистанційного навчання у післядипломній освіті / Л. Л. Ляхоцька // Дистанційна освіта в Україні: інноваційні, нормативно-правові, педагогічні аспекти: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 12 травня 2021 р.). – Київ : Інститут інноваційних освітніх технологій, 2021. – С. 196–199. DOI: <https://doi.org/10.18372/2786-5495.1.15780>
7. Оклі Барбара. Як навчання допомагає подолати стрес // Youtube, 2022. – Режим доступу: <https://youtu.be/otiS9bYhCr4>
8. Олійник Л. М. Особливості підвищення кваліфікації педагогів закладів дошкільної освіти в умовах дистанційного навчання /Л. М. Олійник // Шляхи удосконалення про-

фесійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет конф. (28–29 травня 2020 р., м. Київ) / уклад. : О. Ю. Дикий, Г. А. Коломоєць, А.А. Ребрина. – Луцьк : СНУ ім. Лесі Українки, 2020. – С. 83–85.

9. Рогова В. Б. МОН: відбулась нарада з керівниками департаментів освіти і науки щодо роботи освітян під час війни // Сайт МОН, 02.04.2022 року. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-vidbulas-narada-z-kerivnikami-departamentiv-osviti-i-nauki-ova-shodo-roboti-osvityan-pid-chas-vijni>

10. Савінкова Т. А. Як зберегти результативність навчання в умовах війни? // Youtube, 2022. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=7YjQgXJxqww>

11. Шкарлет С. М. Звернення Міністра освіти і науки до українців // Сайт МОН, 24.03.2022 року. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/zvernennya-ministra-osviti-i-nauki-do-ukrayinciv>

12. Sowton Chris. Teaching in Challenging Circumstances // Cambridge University Press, 2021. – Режим доступу: https://osvitanova.com.ua/ckeditor_assets/attachments/16866/9781108816120book_p001-232.pdf

ADVANCED PEDAGOGICAL EDUCATION WITHIN THE MARTIAL LAW IN UKRAINE

Oliinyk Liia,

Candidate of Pedagogical Sciences (Ph.D),

Associate Professor,

*Department of Theory and Methods of
preschool and primary Education*

Mykolaiv In-Service Teachers Training Institute

4-a Admiralska Street, 54001, Mykolaiv, Ukraine

liia.oliinyk@moippo.mk.ua

The article considers the experience of the teachers' curator in postgraduate education in Mykolaiv region during the Russian invasion of Ukraine. The organization, psychology and pedagogy features of the adults distance learning process in complex and unpredictable conditions are revealed. The society needs evidence of finding solutions for the organization of postgraduate education with information technology during the military aggression of the Russian Federation against the peaceful Ukrainian population. The definition of the curator's role and teacher in postgraduate education is offered and examples of these roles combining during the distance learning are given.

Real examples of postgraduate education in wartime testify that training of staff in the Mykolaiv region occurs in a remote mode as planned due to the annual plan.

It is noted that pedagogical staff of postgraduate education within martial law ensured the rapid resumption of the learning process in such a way as to distract students from the bombings and horrors of war. Therefore, no matter how difficult it is to experience the current situation in the country, it is necessary to give teachers the opportunity to improve their skills by acquiring new professional skills.

Keywords: *distance learning in martial law; information technology; postgraduate education.*

REFERENCES

1. Duikovych-Blahoevych, B. & Forich, M. (2022). Vchytelky z Bosnii i Hertsehovyny pro dosvid viiny ta urokiv pro nei dlia uchniv [Teachers from Bosnia and Herzegovina on the experience of war and lessons about it for students]. Sait NUSh. Retrieved from: <https://nus.>

org.ua/view/vchytelky-z-bosniyi-i-gertsegovyny-pro-dosvid-vijny-ta-urokiv-pro-neyi-dlya-uchniv/ (ukr).

2. Hrodzin-Cheasari, Sh. (2022). Praktychnyi treninh Shymony Hrodzin-Cheasari, izrailskoho psykholoha-pedahoha [Practical training of Shimona Grodzin-Cheasari, an Israeli psychologist-pedagogue]. Youtube. Retrieved from: <https://www.youtube.com/watch?v=GjOe2gWNG28> (ukr).

3. Kovalchuk, A. S. (2022). Teoretychni osnovy poniattia «stavlennia osobystosti do diisnosti» [Theoretical foundations of the concept of «attitude of the individual to reality»]. *Visnyk pislidyplomnoi osvity*. Vyp. 15(44), 67–77. DOI: [https://doi.org/10.32405/2522-9931-2021-15\(44\)-65-77](https://doi.org/10.32405/2522-9931-2021-15(44)-65-77) (ukr).

4. Law of Ukraine «On the Legal Regime of Martial Law» dated February 19, 2022 No. 389-VIII // Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine, 2022]. Retrieved from: <https://zakon.gov.ua/laws/sh> (ukr).

5. Liakhotska, L. L. (2021). Stanovlennia ta perspektyvy rozvytku dystantsiinoho navchannia u pislidyplomnii osviti [Formation and prospects for the development of distance learning in postgraduate education]. In *Dystantsiina osvita v Ukraini: innovatsiini, normatyvno-pravovi, pedahohichni aspekty*, 196–199. Kyiv: Instytut innovatsiinykh osvitynykh tekhnolohii. DOI: <https://doi.org/10.18372/2786-5495.1.15780> (ukr).

6. Lyst MON «Pro perenesennia atestatsii pedahohichnykh pratsivnykiv u 2022 rotsi» vid 15.03.22 roku № 1/3454-22 [Letter of the Ministry of Education and Culture of Ukraine «On transfer of certification of teaching staff in 2022» dated March 15, 2022]. Osvita.ua. Retrieved from: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/85974/ (ukr).

7. Okli, B. (2022). Yak navchannia dopomahaie podolaty stres [How studying helps to overcome stress]. Youtube. Retrieved from: <https://youtu.be/otiS9bYhCr4> (eng).

8. Oliinyk, L. M. (2020). Osoblyvosti pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohiv zakladiv doshkilnoi osvity v umovakh dystantsiinoho navchannia [Peculiarities of professional development of teachers of preschool education institutions in conditions of distance learning]. In *Shliakhy udoskonalennia profesiinykh kompetentnostei fakhivtsiv v umovakh sohodennia*, 83–85. Lutsk: SNU im. Lesi Ukrainky (ukr).

9. Rohova, V. B. (2022). MON: vidbulas narada z kerivnykamy departamentiv osvity i nauky ova shchodo roboty osvitan pid chas viiny [MES: a meeting was held with the heads of the departments of education and science regarding the work of educators during the war]. Sait MON. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-vidbulas-narada-z-kerivnikami-departamentiv-osviti-i-nauki-ova-shchodo-roboti-osvityan-pid-chas-vijni> (ukr).

10. Savinkova, T. A. (2022). Yak zberehty rezultatyvnist navchannia v umovakh viiny? [How to maintain the effectiveness of training in the conditions of war?]. Youtube. Retrieved from: <https://www.youtube.com/watch?v=7YjQgXJxqww> (ukr).

11. Shkarlet, S. M. (2022). Zvernennia Ministra osvity i nauky do ukraintsev [Address of the Minister of Education and Science to Ukrainians]. Sait MON. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/ua/news/zvernennya-ministra-osviti-i-nauki-do-ukrayinciv> (ukr).

12. Sowton, C. (2021). Teaching in Challenging Circumstances // Cambridge University Press. Retrieved from: https://osvitanova.com.ua/ckeditor_assets/attachments/16866/9781108816120book_p001-232.pdf (eng).